

Architectus

Współczesność

Romuald Pustelnik

Kolorystyka posadzki Rynku w Wałbrzychu

Kolorystyka stanowi część obszernego koncepcyjnego projektu na konkurs przebudowy Rynku w Wałbrzychu, który został wybrany do realizacji i wykonany na przełomie lat 1996–1997¹. Projekt ten obejmował praktycznie wszystkie skale: od 1 : 10 000, 1 : 5000, 1 : 2000, 1 : 1000 (dojazdy i dojścia do Rynku, parkingi, zmiany funkcji terenów obrzeży itp.), poprzez projekt koncepcyjny i budowlany w skalach 1 : 250 i 1 : 100 oraz detale od skali 1 : 20 do 1 : 1.

Konieczność przebudowy Rynku wynikała z bardzo złego stanu technicznego posadzki, zwłaszcza schodów, podestów i niestarannie wykonanego nasypu w centralnej części placu oraz ze złego stanu podziemnej infrastruktury technicznej, która wymagała modernizacji i zmian.

W projekcie przebudowy powrócono do założenia z 1857 r., kiedy to rozebrano barokowy ratusz, zbudowany w 1731 r., i założono ośmiokątną niewielką fontannę. Rok później oddano do użytku nowy, neogotycki ratusz, zlokalizowany na przyległym do Rynku Placu Magistrackim. W budynku tym do dzisiaj znajduje się siedziba władz miejskich Wałbrzycha.

W dziejach wałbrzyskiego Rynku na wspomnienie zasługuje okres od 1903 r., kiedy to na środku odsłonięto pomnik cesarza Fryderyka III. Stanowił on wówczas *ozdobę placu i chlubę miasta* [3, s. 77]. Pomnik ten został usunięty podczas rewolucji i narodzin republiki weimarskiej w 1920 r.

W następnych latach powstał wybrukowany szarą kostką granitową pusty plac z przystankami tramwajowymi

oraz parkingami w centralnej części Rynku. Stan ten trwał aż do lat sześćdziesiątych, kiedy to zbudowano płaski nasyp na opadającym w kierunku wschodnim placu, zasłaniając wysokimi murami oporowymi widok na przeciwległe zabytkowe pierzeje Rynku. Do dzisiaj zachowały się piękne barokowe kamienice na wałbrzyskim Rynku:

– nr 3 z 1727 r. wybudowana przez Johanna Erdmanna Thomasa, kupca sukiennika (najstarsza zachowana w mieście), [1, ryc. 35],

– *Pod Trzema Różami* z 1777 r. [2, s. 15],

– *Pod Kotwicą* z 1799 r. [2].

Pozostałe kamienice przy wałbrzyskim Rynku są datowane w większości na wiek dziewiętnasty oraz dwudziesty.

Obecny projekt przebudowy Rynku, oprócz przebudowy technicznej infrastruktury podziemnej, zgodnie z koncepcją autorską objął realizację nowej posadzki oraz fontanny wraz z zielenią i małą architekturą, a także projekt wszystkich elewacji parteru, z wyjątkiem dwóch odrestaurowanych niedawno kamienic w zachodniej pierzei. Elewacje te (głównie drewniane witryny) zostały zniszczone po II wojnie światowej i początkowo zastąpione ciężkimi stalowymi ramami. Kolejno w latach siedemdziesiątych zastąpiono je aluminiowymi konstrukcjami. W następnym dziesięcioleciu zaczęto stosować witryny plastikowe w różnych kolorach, np. czerwonym. W chwili przystępowania do omawianego projektu większość budynków w Rynku posiadała nową kolorystykę elewacji powyżej parteru, a część była w trakcie wykonywania remontu i nowej kolorystyki. Zadanie projektowe musiało zatem uwzględnić istniejący stan rzeczy.

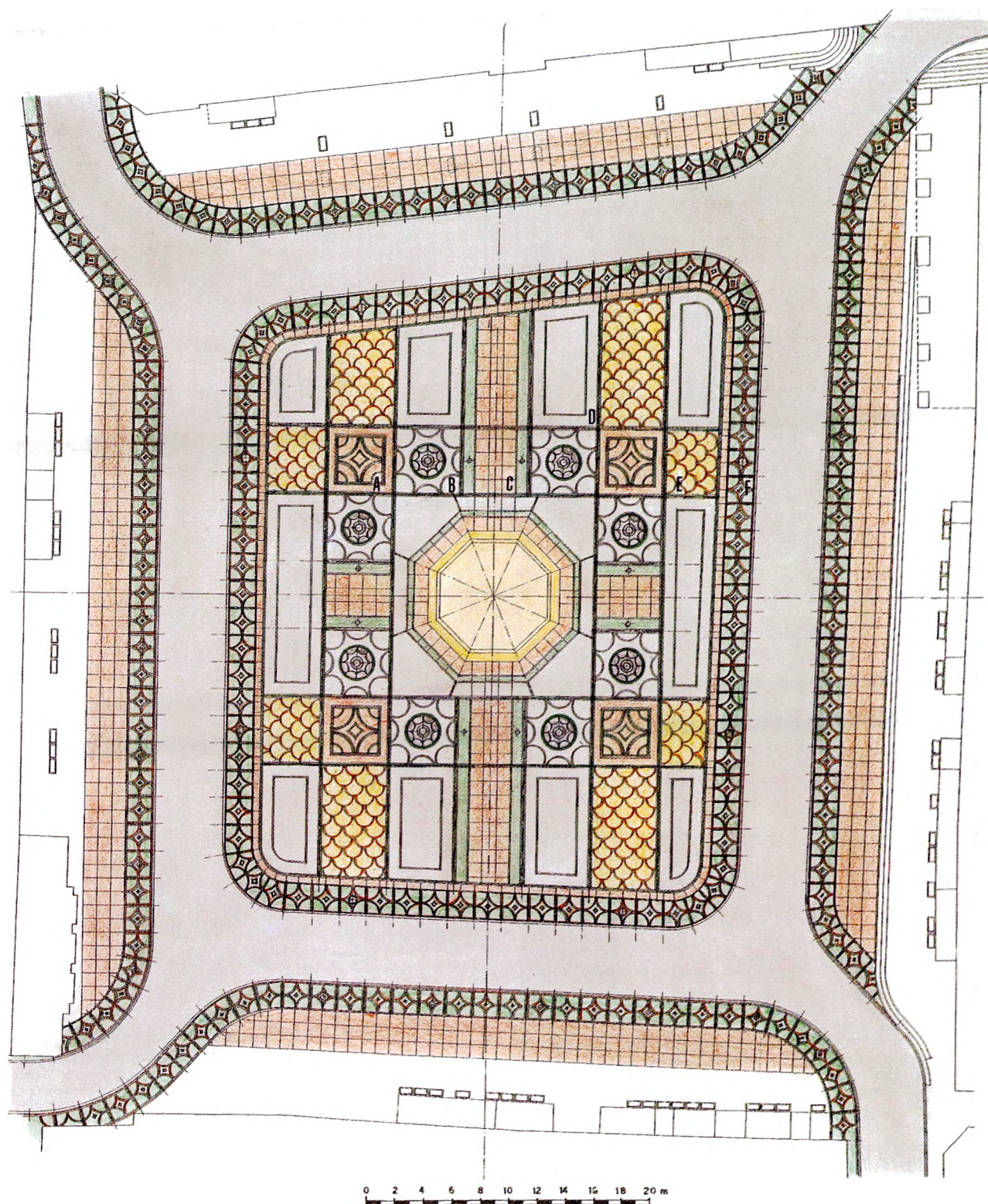
¹ Autor projektu we wszystkich fazach – dr inż. arch. Romuald Pustelnik.

Ryc. 1. Posadzka Rynku w Wałbrzychu

Ryc. 2. Fontanna na Rynku

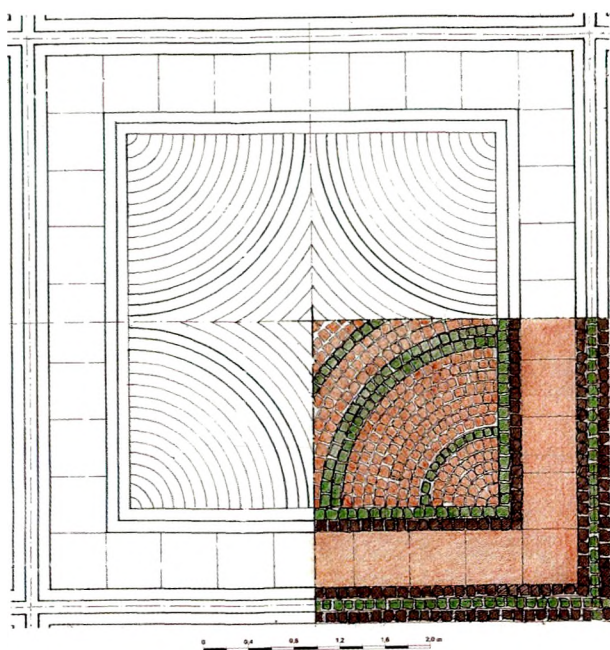

Ryc. 3. Kolorystyka posadzki

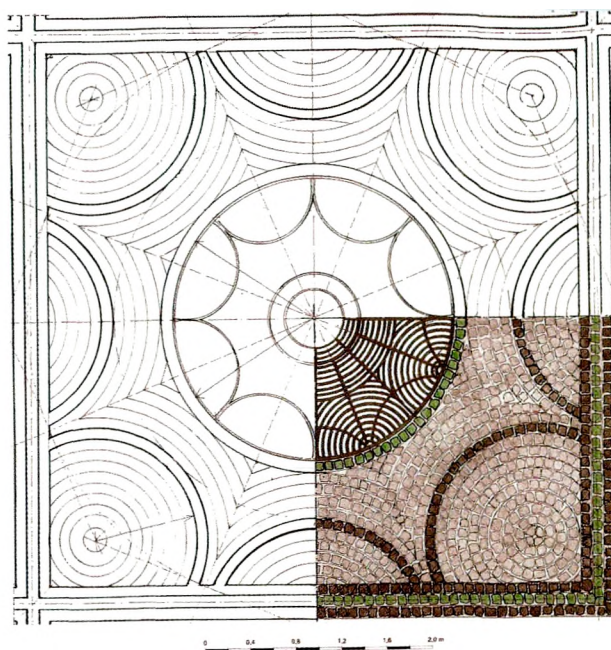
Projekt eksponuje oś Rynku w kierunku północ – południe, która łączy od południa ul. Kościelną oraz strategiczny parking obsługujący Rynek z pl. Magistrackim od północy. Połączenie Rynku z pl. Magistrackim przechodzi przez staromiejski pasaż ze specyficznymi usługami charakterystycznymi dla centrum miasta. Centralnym punktem Rynku jest duża ośmioboczna fontanna, otoczona ośmioma kłonymi, która spina oś północno-południową oraz wscho-

dnie-zachodnią z dużym projektowanym parkingiem wielopoziomowym od strony ul. Rycerskiej.

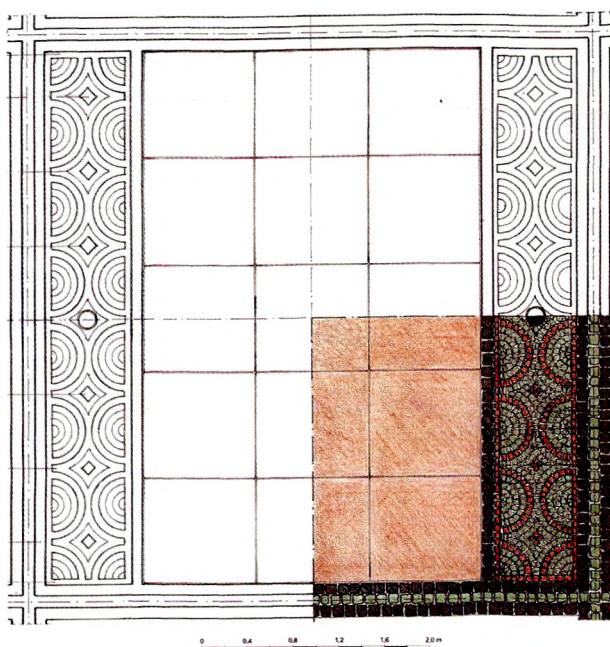
Rynek jest podzielony na dwie części. Jedną to pas szerokości 10 m wzdłuż czterech pierzei, który pełni funkcję handlowo-gastronomiczną oraz kulturalno-administracyjną, stanowiąc naturalne przedłużenie budynków. Druga – to część centralna wokół fontanny. Część centralna ma charakter przestrzeni wielofunkcyjnej, przystoso-

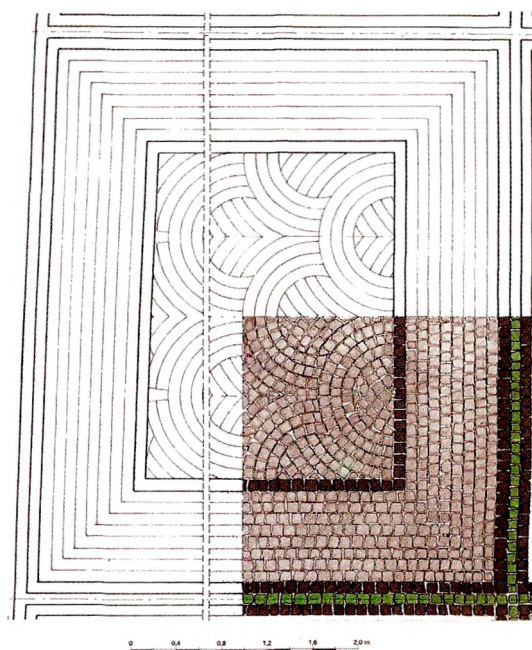
Ryc. 4. Detal A

Ryc. 5. Detal B

Ryc. 6. Detal C

Ryc. 7. Detal D

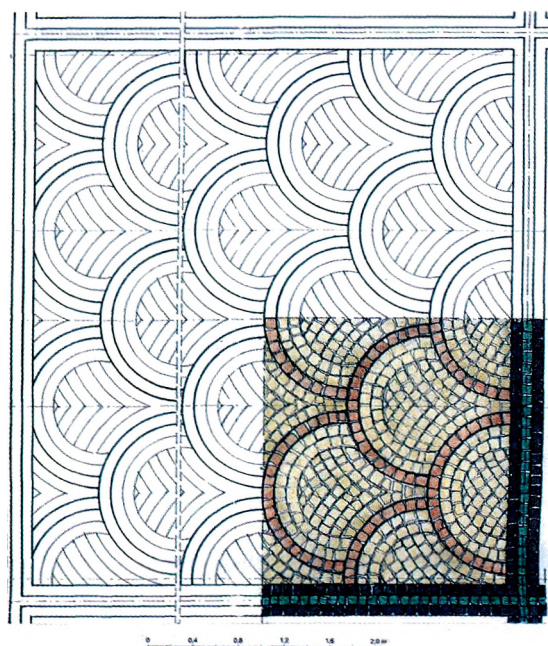
wywanej do konkretnych potrzeb kulturalno-rozrywkowych i innych.

Podział funkcjonalny Rynku dotyczy przestrzeni komunikacji pieszej, kołowej (dostawy w ograniczonym zakresie oraz dojazd dla straży pożarnej i karetka pogotowia ratunkowego), pasa ciągów oświetlenia oraz przestrzeni dla szeroko pojętej funkcji usługowej.

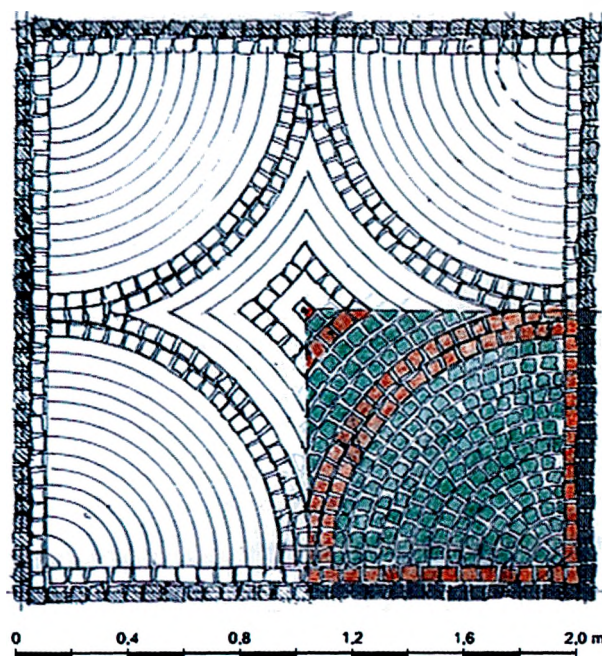
Główne ciągi piesze szerokości 3 m zostały zaprojektowane z płomieniowanych płyt granitowych 100×100 cm w kolorze koralowo-brązowym. Granit ten o nazwie *Ericsson Brown* pochodzi z Finlandii. Ciągi piesze, wykonane

z tego granitu, obiegają wkoło Rynek w odległości 5 m od elewacji pierzei. Ciągi te ponadto przecinają Rynek wzdłuż dwóch osi: północ-południe oraz częściowo wschód-zachód, obejmując w formie ronda jasno-beżową fontannę, wykonaną z piaskowca w kamieniołomach koło Ojcowa w Krakowskim.

Ciąg komunikacji kołowej, który jest oddalony 10 m od elewacji budynków, jest wykonany z dużej brukowej kostki granitowej z kamieniołomów strzegomskich w kolorze szarym. Ciąg ten okala centralną część Rynku, promieniście rozchodząc się w czterech jego narożach.

Ryc. 8. Detal E

Ryc. 9. Detal F

Pasy ciągów oświetleniowych ze stylowymi latarniami, które są wzorowane na dziewiętnastowiecznych wałbrzyjskich modelach, zaprojektowano w formie modularnej kolorowej mozaiki, komponowanej na rombach w kilku kolorach kostki granitowej: czarnej, brązowej, zielonej i szarej. Pasy oświetleniowe szerokości 2 m są usytuowane po obu stronach czworokątnego ciągu komunikacji kołowej.

Pozostałe przestrzenie szeroko pojętej funkcji usługowej mają różną kolorystykę, która jest związana z estetycznymi wymogami przyjętych rozwiązań w najbardziej eksponowanym miejscu Wałbrzycha, jakim jest Rynek.

Przyjęte rozwiązania oparto na założeniu, że wielobarwna istniejąca kolorystyka elewacji kamienic w Rynku wymaga zastosowania spokojniejszej tonacji kolorów naturalnych materiałów posadzki placu oraz elementów jej urządzenia. W projekcie zastosowano granit w sześciu kolorach, piaskowiec, żeliwo oraz drewno.

Rozwiązanie to stanowiło także wyraz aspiracji władz miasta oraz wymogów Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Aspiracje te stanowią istotny czynnik w kreowaniu dynamicznego rozwoju miasta, zwłaszcza pozyskiwaniu zagranicznych inwestorów z Japonii, Niemiec, Francji oraz innych krajów.

Zgodnie z założeniami władz miasta nowy wizerunek Rynku oparto na bogatym wystroju wielobarwnej posadzki, wzorowanej na kompozycji dużego dywanu, podzielnego osiami funkcjonalnymi. Poszczególne pola podziału oparto na częściowo symetrycznej kompozycji ornamentów, wynikającej z tradycji sztuki brukarskiej, dodatkowo wyeksponowanej przez zróżnicowaną kolorystykę naturalnego granitu.

W projekcie realizacyjnym autor przedstawił szczegółowe układy bruku, podając kolorystykę każdej kostki w rozetach, wachlarzach i innych formach wzorów brukarskich. W kompozycjach kolorystycznych zastosowano

sześć różnych kolorów granitów, stosując zasadę kontrastu, w celu wyeksponowania linii podziału poszczególnych płaszczyzn. Dodatkowym elementem skorelowanym z kolorystyczną kompozycją układu płyt i bruków granitowych były kraty żeliwne wokół ośmiu klonów kulistych oraz różnego rodzaju indywidualnie zaprojektowane włazy i inne przykrycia instalacyjne.

Projekt posadzki Rynku dotyczy dodatkowych elementów, zwanych *umeblowaniem*. Są to żeliwne latarnie, słupki odgradzające, kioski kwiatowe, ławki, kosze na śmieci, kwiatony wolno stojące oraz kwiatony stanowiące bariery przy podjazdach dla niepełnosprawnych, kraty żeliwne pod drzewami, włazy itp.

Wymienione elementy stanowią ważną część wyposażenia Rynku i wraz z posadzką tworzą całość kompozycyjnokolorystyczną. Forma tego *umeblowania* nawiązuje do historycznych, secesyjnych, lokalnych kształtów, które są z kolei skorelowane z elewacjami parteru, zwłaszcza z formą i kształtem projektowanych witryn sklepów, restauracji oraz innych obiektów użyteczności publicznej.

Kolorystyka omawianego *umeblowania* opiera się na dwóch barwach: żeliwa w odcieniu szaroczarным oraz lakierowanego impregnowanego drewna dębowego lub jesionowego (listwy ławek). Nawiązuje ona do posadzki Rynku wraz z projektowaną zielenią, która stanowi kolejny, bardzo ważny element kolorystyczny. Dotyczy to zwłaszcza kiosków kwiatowych, gazonów oraz drzew – klonów kulistych wokół fontanny.

Projektowana zieleń stanowi nieodzowny element kolorystyki posadzki Rynku. Projekt przewiduje trzy kordony zieleni różnej wysokości.

Pierwszy z nich, najwyższy, obejmuje osiem kulistych klonów, rosnących wokół fontanny. Wokół klonów umieszczono tzw. poszycie, niską zieleń w gazonach.

Drugi kordon to pętla zieleni w pasie niskich latarni. Zieleń ta jest umieszczona między poszczególnymi latarniami w 8-metrowej odległości od siebie. W przestrzeniach tych, od strony zachodniej, usytuowano trzy *przezroczyste* kioski kwiatowe, w których lekka konstrukcja jest osłaniana przez kolorowe kwiaty cięte i doniczkowe przez cały rok. Podobne dwa kioski są zlokalizowane w pierzei południowej. W pozostałych przestrzeniach między niskimi latarniami będą usytuowane duże przenośne gazony z zielenią: latem palmy, zimą rośliny zimozielone (np. w okresie Bożego Narodzenia – świerki i jodły).

Trzeci, najniższy kordon zieleni zaprojektowano wzdłuż czterech pierzei, w odległości około 2 m od elewacji. Zieleń ta w przenośnych gazonach stanowi rodzaj balustrady ograniczającej niewysokie podjazdy – rampy dla niepełnosprawnych z jednej strony drzwi wejściowych do budynków i schodów z drugiej. Zgodnie z zaleceniami władz miasta projekt przewiduje częstą wymianę gazonów, ze względu na okres kwitnienia oraz porę roku.

Atrakcyjność kolorystyki w porze dziennej jest przede wszystkim uzależniona od nasłonecznienia. Najlepsze efekty barwne będą występować wówczas, gdy posadzka Rynku będzie mokra i wystąpi duże nasłonecznienie, zwłaszcza w miesiącach letnich.

Kolorystyka Rynku w porze nocnej będzie się charakteryzować ostrymi światłocieniami, rzucanymi przez gęsto rozmieszczone, niskie latarnie, wspomagane ośmioma wysokimi lampami. Ciekawy efekt będą stwarzać kolorowe reflektory w elektronicznie sterowanej dużej fontannie w środku Rynku.

Atrakcyjność kolorystyki Rynku w różnych porach roku jest związana z zagospodarowaniem zielenią, zwłaszcza w okresie zimowym. W okresach opadów deszczu posadzka Rynku jest ożywiana przez kolorystyczne kompozycje granitowe.

Omawiany projekt przebudowy Rynku stanowi element uchwalonego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, w którym zapisy uchwały obejmują konieczność wykonania nowych witryn oraz określają rygory dotyczące umeblovania Rynku, np. eliminacja plastikowych mebli z kawiarnianych ogródków i zastąpienie ich meblami rattanowymi. Rygory prawne, wynikające z uchwały MPZP,

dotyczą także ograniczeń związanych z ekspozycją reklam, szyldów, aranżacji witryn itp.

Projekt elewacji parterów został opracowany na podstawie studiów historycznych nad materiałami ikonograficznymi. Projekty poszczególnych witryn nawiązują do zabytkowego charakteru elewacji poszczególnych budynków, z uwzględnieniem wymogów współczesności.

Kolorystyka elewacji parteru poszczególnych budynków nawiązuje do barw wyższych kondygnacji, wykonanych w ostatnich latach, przed opracowaniem projektu przebudowy Rynku.

W projektach przebudowy elewacji parteru autor zakłada zastosowanie drewnianych witryn w naturalnym kolorze drewna z wykończeniami z mosiądzu i z brązu.

Odtworzenie kolorystyki zabytkowych rynków i placów miejskich jest zadaniem złożonym i odpowiedzialnym. Z jednej strony należy dążyć do zachowania historycznej tożsamości miasta, z drugiej zaś wymogi i aspiracje inwestorów stwarzają konieczność nieco innego podejścia do tej tematyki.

Podstawową trudność stanowi częsty brak szczegółowych materiałów faktograficznych, w tym zwłaszcza ikonograficznych, potrzebnych do wyboru optymalnego rozwiązania projektowego w dziedzinie rekonstrukcji, rewaloryzacji lub rewitalizacji, zarówno w skali urbanistycznej, jak i w skali architektonicznego detalu.

Niejednokrotnie, podobnie jak w przedstawionym przykładzie, jest konieczne zastosowanie tzw. transplantacji, która polega na zaprojektowaniu nowych elementów, wzorowanych na charakterze konkretnego miejsca stylu lokalnego, (regionalnego). W odniesieniu do nowego projektu wałbrzyskiego Rynku, posadzka oraz jej kolorystyka nie są wzorowane na rozwiązaniach historycznych tego miejsca. Autor opracował nowy projekt, który jest oparty na zabytkowych wzorach sztuki brukarskiej, w powiązaniu z atrakcyjną kolorystyką naturalnego granitu, zieleni i małą architekturą, aby dodatkowo podnieść walory historyczne tego Rynku.

Na podstawie omawianego projektu w sierpniu 1999 r. została oddana do użytku posadzka Rynku w Wałbrzychu wraz z fontanną. Kompleksowa realizacja całego projektu będzie wymagała dłuższego czasu, potrzebnego na przebudowę niemal wszystkich elewacji parteru kamienic, które należą do wielu właścicieli.

Bibliografia

[1] *Dawny Wałbrzych w ikonach*. Ze zbiorów Muzeum Okręgowego w Wałbrzychu, Wyd. Urzędu Miejskiego i Muzeum Okręgowego w Wałbrzychu, Wałbrzych 1991.

[2] *Wałbrzych w dawnej pocztówce*. Ze zbiorów Muzeum Okręgowego w Wałbrzychu, *Mirwal*, 1998.

[3] *Wałbrzych. Zarys monografii miasta na tle regionu*, pod red. S. Michałkiewicza, Wyd. DTSK – Silesia, Wrocław 1993.

Ryciny 1 i 2 – fot. *Mirwal art.*, ryc. 3–9 – wykonanie autora.

The colouring of the town square paving in Wałbrzych

The problem of colouring of historic town squares and places is a complex and exacting assignment. On the one hand the historic identity of the town ought to be retained and on the other the requirements and aspirations of the investors create the necessity of a slightly different approach to the subject.

The basic difficulty is formed by the frequent lack of detailed photographic material, particularly iconographic, needed for the choice of an optimal reconstruction design solution, revalorization and revitalization, both in the urbanistic scale as well as the scale of architectonic detail.

Often, as in the given example, it is necessary to employ the so-called transplantation which is founded on designing new elements, imitating the character of a particular place or the local or regional style. In the case of the new project of the Wałbrzych town square, the paving and its colouring is not an element modelled on historic solutions. The author worked out a new project in which there are applied historic models of the art of paving linked

with the attractive colouring of natural granite, verdure and small architecture so as to enhance the historical values of this place.

In August of 1999 – the town square paving in Wałbrzych, based on the project mentioned above, was rendered accessible, together with the fountain. The complex realization of the whole project will require more time needed for the rebuilding of almost all the ground floor elevations of houses belonging to many owners.